

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Bilişim Teknolojileri Üzerine Bir İnceleme*

Fatma Gülelgül BİRİNCİ**

Öz. Günümüz küreselleşen dünyasında yaşamın her alanında kullanılan bilişim teknolojilerini yabancı dil öğretiminde de kullanmak artık bir seçenektir. Zorunluluk hâline gelmiştir. Günlük hayatlarında bilişim teknolojilerinden sıklıkla yararlanan öğrencilerin yabancı dil öğrenirken bu teknolojilerden yararlanmalarına olanak sağlamak hem öğrenmeleri üzerinde olumlu sonuçlar doğuracak hem de öğrenmeye motive olmalarını sağlayacaktır. Gün geçtikçe önem kazanan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında da bilişim teknolojilerinden yararlanılmaktadır. Ancak öğretmenlere sonsuz olanaklar sağlamasına rağmen bu alanda bilişim teknolojilerinden yeteri kadar yararlanılmadığı görülmektedir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada, alanyazın taraması yoluyla yabancı dil öğretiminde kullanılan bilişim teknolojileri irdelenmiş ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan teknoloji uygulamaları bir araya getirilmiştir. Bu kapsamda, bu çalışmanın amacı öğretmenlerin bu alanda kullanılan bilişim teknoloji uygulamaları hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmaları, kullanılan uygulamalar hakkında farkındalıklarının artırılması ve dolayısıyla bilişim teknolojileri ile zenginleştirilmiş yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, bilişim teknolojileri, dil öğretiminde teknoloji kullanımı, Web 2.0 araçları.

* Bu çalışma yazarın Prof. Dr. Mustafa Durmuş danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi'nde tamamladığı "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Öğretim Elemanlarının Bilişim Teknolojileri Öz Yeterlik Algıları ile Teknoloji Uygulamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı doktora tezinin bir parçasıdır.

** Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-8045-412X>, Dr. Öğr. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Türkiye, gulenhepgul@gmail.com

1. GİRİŞ

Zengin materyal kullanımının gerekli olduğu yabancı dil öğretiminde bilişim teknolojilerini kullanmak artık bir seçenektan ziyade zorunluluk hâline gelmiştir. Durmuş'un (2019) belirttiği gibi "teknolojik araçların insan hayatındaki yeri ve işlevleri bu derecede hızlı bir biçimde artarken, dil öğretim faaliyetlerinin bu araçlardan etkin bir biçimde yararlanmaması söz konusu olmamalıdır" (s. 101). Günlük hayatlarında bilişim teknolojilerinden her alanda yararlanan bireylerin yabancı dil öğrenirken bu teknolojilerden yararlanmasına olanak sağlamak hem öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde olumlu sonuçlar doğuracak hem de öğrenmeye motive olmalarını sağlayacaktır. Yabancı dil öğretiminde bilişim teknolojilerinden yararlanmanın yalnızca öğrenciler için değil öğreticiler için de birçok yararı bulunmaktadır. Dolayısıyla bu durum, öğretim ortamının daha etkin hâle getirilmesine olanak sağlamaktadır.

Yabancı dil öğretiminde bilişim teknolojilerinden yararlanmaya ilk olarak 1950 ve 1960'lı yıllarda İngilizcenin yabancı dil öğretimi alanında başlanmıştır. Bilişim teknolojilerinin kullanılmasıyla beraber bu konuda birçok araştırma yapılmış ve bilişim teknolojileri kullanmanın öğrenmeyi önemli ölçüde etkilediği sonucuna varılmıştır (Chen, Belkada ve Okamoto, 2004; Ünsal, 2012; Wang ve Vasquez, 2012). Türkçenin öğretilmesi alanında da bu teknolojilerden faydalandığı takdirde daha etkili bir öğretim süreci elde edilebileceği açıktır. Geçmişte Türkçe öğretimine daha çok ana dili öğretimi açısından bakıldığı için bu alanda bilişim teknolojilerinden yararlanma konusunda fazla çalışma olmadığı görülmektedir. Ancak son zamanlarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine yapılan çalışmalar Türkçenin öğretimine yeni boyutlar kazandırmıştır. Dil öğretiminin sadece dil bilgisi öğretimi olmadığı, farklı dil becerilerinin kazandırılması gerektiğinin farkındalığı ile bilişim teknolojilerinin Türkçe öğretiminde kullanımı konusundaki çalışmalar oldukça artmıştır. Ancak bu alanda henüz istenilen seviyeye geldiği söylenemez. Büyükaslan'ın (2007) belirttiği gibi "yabancı dil öğretiminde bugün gelinen noktaya baktığımızda, bilişim teknolojilerinin bu alana sağladığı katkıyı görmemezlikten gelemeyiz. Bu katkıyı kullanmak, bu katkıyı bir disiplin olarak yabancı dil Türkçenin öğretimine sunmak ve bu alanda verimliliğe ulaşmak için, bilişim teknolojilerinden yararlanabilecek eğitimcilere ihtiyaç olduğu açıktır" (s. 4).

Yabancı dil öğretiminde öğretim ortamı öğretimin etkinliği üzerinde oldukça etkilidir. Özellikle öğretimin yapıldığı bölgenin ana dili, öğrenme sürecinde çok belirleyicidir. Dolayısıyla, öğrenciler açısından düşünüldüğünde Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek ile yurtdışında öğrenmek arasındaki farkı anlamak zor olmamaktadır. Yurtdışında Türkçe öğrenen öğrencilerin ihtiyaçları Türkiye'dekilerden oldukça farklıdır. Bu öğrenciler yalnızca öğretim ortamında Türkçeye maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, yurtdışında yabancı dil olarak Türkçe öğretilen dil sınıfları Türkiye'de olduğu gibi homojen değildir; öğrencilerin dil öğrenmeye ayırdıkları zaman ve hedef dili öğrenmek için sahip oldukları öğrenme güdeleri oldukça farklıdır. Bu sebeple bu öğrencilerin bilişim teknolojilerine daha fazla ihtiyaç duydukları ve bu teknolojilerin öğrenmeleri üzerinde Türkiye'de öğrenenlere göre daha fazla fark yarattığı söylenebilir (Durmuş,

2019). Öğreticiler açısından düşünüldüğünde de yurtdışında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin bilişim teknolojilerini kullanmaya daha fazla ihtiyaçları olduğu ve dolayısıyla daha etkin olmaları gerektiği söylenebilir. Bunun bilincinde olarak bu alanda çalışmaların arttırılması ve öğretmenlerin bu alanda desteklenmesi gerekmektedir. Bu alanda arzu edilen noktaya ulaşabilmek için nitelikli, teknoloji okuryazarı olan ve teknolojileri öğretim süreçleri ile nasıl bütünleştirmesi gerektiğini bilen öğretmenlere ihtiyaç vardır.

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ya da bu alanda kullanmak için uygun olan bilişim teknolojilerini ayrıntılı olarak incelemek ve böylelikle bu alanda çalışan öğretmenlerin bilişim teknolojileri ile ilgili farkındalıklarını arttırmak, bilgilendirilmelerini sağlamak ve bilişim teknolojileri ile zenginleştirilmiş öğretime katkı sağlamaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmada var olan durum olduğu gibi betimlenmeye çalışıldığından tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın verilerine, belgesel tarama çeşitlerinden genel tarama kapsamında ulaşılmıştır. Genel tarama, birçok araştırmada yapılan “alanyazın” ya da “literatür” olarak bilinen bir taramadır (Karasar, 2016, s. 231) Bu çalışmada yapılan alanyazın taramasında öncelikle yabancı dil öğretiminde kullanılan bilişim teknolojileri ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir. Daha sonra belirlenmiş olan bilişim teknolojilerinden yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılanları basılı ve dijital dokümanlar ve bilimsel çalışmalardan yararlanılarak bir araya getirilmiştir. Yayın taraması ile oluşturulacak listenin tam olması yapılacak değerlendirmenin başarısını olumlu etkilediği için (Karasar, 2016) çalışmanın güncel tutulmasına dikkat edilmiştir.

3. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN BİLGİSAYAR UYGULAMALARI

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hazırlanmış bilgisayar programları ve uygulamaları eskiye oranla giderek artmaktadır. Bu alanda hazırlanan başlıca uygulama ve programları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. *Winmekmak*: Türkçenin matematiksel özelliğini anlatmak için hazırlanmıştır. Bu programda ses uyumları ile ilgili birkaç kuralın verilmesiyle bilgisayar tüm fiillerin çekimini yapabilmektedir. Öğrenciler ise sözlükte gördükleri kelimelerin çekimini yaparak cümleler oluşturabilmektedir.
2. *The Turkish Suffix Dictionary (Türkçe Ekler Sözlüğü)*: Eva a Csato ve David Nathan tarafından 2003 yılında hazırlanmış, internet yoluyla kullanılabilen, Türkçenin tüm ekleriyle ilgili ayrıntılı bilgi ve İngilizce açıklamalarla zenginleştirilmiş bir sözlüktür.
3. *Verbix Verb Conjugator (Fiil Çekimleri Programı)*: Bu program yardımıyla dünyadaki birçok dilin fiil çekimleri yapılabilmektedir. Yazılan fiilin seçilen dilde tüm çekimleri

tüm ayrıntılarıyla ve kullanımlarıyla birkaç saniyede ekranda belirlemektedir (Duru, 2013).

Yukarıdaki uygulamaların dışında Türkçenin yabancı dil öğretimi için hazırlanmış birçok yardımcı doküman ve kitap bulunmaktadır. Bu kitapların içeriklerinde çoğunlukla etkileşimli CD'ler bulunmaktadır. Ayrıca, farklı kuruluşlar tarafından kitaplardan bağımsız olarak hazırlanmış birçok etkileşimli CD mevcuttur. Bu alanda en çok kullanılan etkileşimli CD'ler aşağıdaki gibidir:

1. *Euro Talk*: Oyun oynayarak, öğrenmeyi eğlenceli hâle getirmeye çalışan bu CD'lerin iş Türkçesi, turizm Türkçesi ve günlük Türkçe gibi alanlarda ürünleri bulunmaktadır (Duru, 2013). İngiliz girişimciler tarafından geliştirilen program Türkçenin de içinde bulunduğu yüz otuzdan fazla dil üzerinde, altmıştan fazla konu başlığı ile ürünler sunmaktadır. Taşınabilir cihazlara yüklenip kullanılması kullanıcılar açısından oldukça kolaylık sağlamak ve dünya üzerinde büyük bir kitle tarafından kullanılmaktadır.
2. *Rosetta Stone*: Türkçenin de aralarında bulunduğu otuz dilin yabancı dil olarak öğretilmesi için hazırlanmış kapsamlı bir dil öğretim setidir. Taşınabilir cihazlara yüklenebilmesi ve daha çok günlük dilin resim, ses ve videolarla desteklenerek öğretilmesi kullanıcılar açısından oldukça faydalıdır.

Bunların dışında elbette ki birçok farklı yayınevının öğretim setleri içinde etkileşimli CD'ler bulunmaktadır ve gelişen teknolojiler ışığında güncellemeler ve yeni materyaller hazırlanmaktadır.

4. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE İÇİN TASARLANMIŞ WEB SİTELERİ

Öğrenme ve öğretme sürecini desteklemek amacıyla dizayn edilmiş web siteleri, öğrencilere konuların özetleri, eğitsel oyunlar, alıştırmalar, duyuru panoları, ödev araştırmaları ve sunumları konularında olanaklar sunar. Aynı zamanda kendi web sitelerini tasarlamak ve bunları öğrenme ortamlarına taşımak, öğrencilere genel tekrar, problem çözme ve alıştırmalar gibi aktiviteler yapmalarına izin verir (Driscoll, 1998). Başka bir deyişle, öğrenme ve öğretme ortamlarında web sitelerinin kullanılması bu süreçlere yeni yaklaşımlar getirir ve eğitim ortamlarının geliştirilmesine olanak sağlar. Ayrıca, web sitelerinin eğitim sürecine kazandırdığı en önemli olanak iletişimdir. İnternetin ve bilgisayarların sağladığı iletişim sonucunda etkileşimli olan öğrenme ortamı, öğrencilerin birbirleriyle, öğretmenleriyle ve başka ülkelerde bulunan öğrenci ve öğretmenlerle iletişim kurmalarını sağlar (Uzunboylu, 2005) ve bu özelliği bile tek başına web sitelerinin ve internetin yabancı dil öğretimi sürecine dâhil edilmesi için yeterli olabilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi alanında kullanılabilen birçok web sitesi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ücretli yayın yapmaktadır, bazıları ise ders malzemelerini meslektaşlar ile paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Aynı zamanda

öğrencilere yönelik ders anlatımı, materyal kaynakları, alıştırmalar gibi içerikler sunan web siteleri bulunmaktadır. Bu web sitelerinden bazılarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. www.dilbilimi.net sitesinde Mustafa Altun'un hazırladığı "Adım Adım Türkçe Öğreniyorum" isimli proje, 6 ünite ve ünitelerin içindeki bölümlerden oluşmaktadır. Hemen hemen tüm ünitelerde dinleme ve okuma metinleri, dil bilgisi açıklamaları, kelime öğretimi alıştırmaları bulunmaktadır. Ayrıca, sitede bulunan dil bilimi konuları, makaleler, tezler, bilgisayar yazılımları, eğitim videoları gibi bölümler bu siteyi özellikle akademik çalışmalar için önemli kılmaktadır (Duru, 2013).
2. www.turkcede.org sitesi daha çok forum olarak kullanılmaktadır. Ancak içeriğindeki tartışmalar, makaleler, örnek ders anlatımları, sınıf içi etkinlikler Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretim elemanları için oldukça faydalıdır (Duru, 2013). Ayrıca içerisinde bulunan "Learning Turkish" bölümünde 12 üniteden oluşan, öğrencilerin kullanabilecekleri, dinleme ve okuma metinleri ve alıştırmaların bulunduğu bir bölüm bulunmaktadır.
3. www.turkofoni.org sitesi Mustafa Çetin'in hazırladığı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin faydalanabileceği, içeriğinde birçok e-kitap, dil bilgisi açıklamaları ve alıştırmaların bulunduğu bir sitedir.
4. <http://www.turkishlanguage.co.uk> sitesi Türkçenin birçok yönüyle ele alındığı, ayrıntılı dil bilgisi açıklamaları, alıştırmalar, sokak dili, işaretler gibi başlıklar altında İngilizce açıklamalarıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkı sağlamaktadır.
5. <http://learnturkish.pgeorgalas.gr/Default.asp> sitesi Yunanistan'da bir öğretmen olan Panagiotis Georgalas tarafından hazırlanmıştır. Tamamen ücretsiz olan bu sitede yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek için kullanılacak videolar, alıştırmalar, kelime aktiviteleri, TV ve radyo linkleri, dil bilgisi kuralları, bulmacalar gibi birçok içerik bulunmaktadır.
6. <https://www.memrise.com/home/> sitesi 2010 yılından beri birçok dilin öğretilmesi için kullanılmaktadır. Özellikle günlük konuşmada kullanılan ifadelerin vurgulandığı site yabancıların Türkçe öğrenmesine olanak sağlamaktadır.
7. <https://yabancilaraturkceogretimi.com/> sitesi Türkçe öğretmenleri tarafından hazırlanan ve çeşitli özgün materyaller hazırlayıp paylaşan, farklı kuruluşlar tarafından hazırlanan etkinlikleri öğretici ve öğrencilere sunan bir sitedir. Sitede yıllık plan örnekleri, yeterlilik sınavları, oyun ve etkinlikler gibi birçok içerik bulunmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen web sitelerine ek olarak Şengül'ün (2012, s. 184-185) bir çalışmasında aşağıda sıralanan web siteleri de bu alanda yapılan çalışmalara dâhil edilmektedir. Ancak bu sitelerin çoğu diğer sitelere yönlendirme, genel bilgiler, makaleler, sözlükler, forumlar ve alıştırmalar gibi sınırlı kullanıma sahiptirler:

- <http://onlineturkish.com>
- <http://www.turkceogretimi.com/>

- <http://www.ingilizceturkce.gen.tr/>
- <http://www.docnmail.com/learnmore/language/turkish.htm>
- <http://www.turkceciler.com/>
- <http://users.telenet.be/orientaal/links.html>
- http://www.turkishclass.com/turkish_learning_group_3

5. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN WEB 2.0 ARAÇLARI

Hızla gelişen teknolojiler sayesinde çeşitli web uygulamalarından hem günlük yaşamda hem de öğretim süreçlerinde faydalanılmaktadır. Her geçen gün farklı terimler ortaya çıkmakta ve sürekli yenilenen web uygulamaları kullanılmaya başlanmaktadır. Günümüzde web uygulamaları altı ayrı kategoride incelenmektedir. Bunlardan Web 0.0 gelişmekte olan interneti, Web 1.0 sabit webi, Web 2.0 etkileşimli webi, Web 3.0 anlamsal yürütülen webi, Web 4.0 portatif / hareketli webi, Web 5.0 ise açık, bağlantılı ve akıllı web-duygusal webi ifade etmektedir (Gün, 2015). Ancak günümüzde en çok kullanılan web uygulamaları Web 2.0 uygulamalarıdır. Web 2.0 kavramı ilk defa 2004 yılında Tim O'Reilly tarafından bir konferansta dile getirilmiştir. O'Reilly (2005) Web 2.0 kavramının, ağa bağlı bütün cihazları içeren bir platform olarak iletişim ağı olduğunu; bu platformun esas avantajlarının ise Web 2.0 uygulamaları olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, Web 2.0 platformunun avantajları olarak, birçok insan tarafından kullanılabilmesi için sürekli güncellenen bir yazılım oluşturulabilmesi hem bireysel kullanıcıların hem de birden fazla kaynaktan gelen karma verilerin toplanarak kullanılabilmesi ve bu toplanan verilerin tüm kullanıcılar tarafından da kullanılarak kendi verilerini ortaya koymalarını sağlayabilmesi olduğunu ifade etmektedir. Web 2.0 platformunun Web 1.0 platformunun sayfa metaforunun ötesine geçmesini sağlayan en önemli olgunun "katılım mimarisi" aracılığı ile ağ etkileri oluşturması olduğu vurgulanmaktadır (O'Reilly, 2005). Enonbun (2010) ise Web 2.0 araçlarından "internetin tekeli ve sabit kullanımından daha proaktif ve etkileşimli bir platforma doğru yapılan radikal bir kayma" (s. 20) olarak bahsetmektedir. Şimdiye kadar kullanılan uygulamalardan farklı olarak Web 2.0 araçları, bireylere iş birliği yapabilecekleri, bilgi üretebilecekleri, bilgi paylaşabilecekleri ve çevrim içi bir platformda içerik yaratmada aktif rol alabilecekleri webin sosyal kullanımı olarak tanımlanmaktadır (Grosbeck, 2009). Web 1.0 ve Web 2.0 arasındaki en önemli fark Web 1.0 araçlarında yayınlanan materyallerin sadece web sayfasının otoriteleri tarafından kontrol edilebilmesi, kullanıcıların hiçbir şekilde katkı sağlayamayacak olması (Walker ve White, 2013) ve Web 2.0 araçlarının statik değil etkileşimli, kullanıcıların ise sadece okurlukla kalmayıp yazabilmesi, paylaşım yapabilmesidir. Web 1.0 araçları olan web siteleri yalnızca bilgi edinmek amacıyla kullanılmakta ve dil öğretiminde olması gereken etkileşim faktörünü sağlamamaktadırlar. Bu sebeple günümüzde Web 2.0 araçları kadar tercih edilmemektedirler. Sonuç olarak, yabancı dil öğretiminde önemli unsurlar olan etkileşim, okuma ve yazma, içerik oluşturma, çift yönlü iletişim, iş birliği ve özerkliğe imkân sağlayan en uygun uygulamaların Web 2.0 uygulamaları olduğu söylenebilir.

Web 2.0 uygulamalarının temel amacı, kullanıcıların çeşitli içerikler paylaşımlarını ve internetin sosyal etkileşiminden, iş birliği olanaklarından yararlanmalarını sağlamaktır. Web 2.0 araçları, aynı zamanda sosyal yazılımlar olarak adlandırılmaktadır. Bu yazılımlar web okurluğundan web okuryazarlığına dönüşümü sağlamaktadır. Bunlar sayesinde internet, yalnızca bilginin hazırlanıp iletildiği, hazır bilginin tüketildiği bir ortam olmaktan ziyade içeriğin katılımcılarla birlikte üretildiği, paylaşıldığı ve transfer edildiği bir platforma dönüşmektedir (Horzum, 2010). Horzum'un (2010) belirttiği gibi "Web 2.0 şemsiye bir kavramdır ve içinde birçok uygulamayı gerçekleştirmeyi sağlayan araçlar bulundurmaktadır. Çünkü Web 2.0 fikrini oluşturan fikirler tek bir araçla hayata geçirilemeyecek kadar karmaşık ve çoktur. Bu araçların ismi sosyal araçlar olarak da ele alınmaktadır" (s. 605). Bahsedilen Web 2.0 uygulamalarından yabancı dil öğretiminde en sık kullanılanları ağ günlükleri olarak kabul edilen bloglar, vikiler, video paylaşım siteleri, oynatıcı ve video yayın abonelikleri olan podcastlar, sosyal paylaşım ağları ve anlık mesajlaşmadır.

Bloglar (Ağ günlükleri)

Blog kavramı "web log" ifadesinin kısaltmış hâli olarak ortaya çıkmıştır. Bloglar, bireylerin kendileri ya da farklı gruplar tarafından oluşturulan metin, ses dosyası, resim ve çeşitli bağlantılardan oluşan kişisel girdileri sunmak için hazırlanan web siteleri olarak tanımlanabilir (Horzum, 2010). Blog yazarları web sitelerini bir günlük gibi kronolojik olarak kullanabildikleri için bloglara "ağ günlükleri" denilmektedir. Herhangi bir konu ile ilgili hazırlanabilen blogların üretilmesi, bu bloglara içeriklerin girilmesi ve çeşitli dosyaların yüklenmesi oldukça kolaydır. Ayrıca, blogların ücretsiz olarak açılacağı birçok yer sağlayıcı web sitesi bulunmaktadır. Bahsedilen kullanım kolaylığı ve ücretsiz olması sayesinde bloglar günümüzde her yaşta ve her disiplinden farklı bireyler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Blogları diğer web sitelerinden ayıran en önemli özellik ziyaretçilerin diğer kullanıcılara bağlı kalmadan kendi fikirlerini paylaşabilmeleridir. Ziyaretçiler istedikleri zaman bloglara girebilir ve yazara istedikleri zaman istedikleri konuyla ilgili düşüncelerini ve yorumlarını bırakabilirler (Richardson, 2006). Ayrıca, blogları kullanan bireyler etkileşimde ve çeşitli bilgi paylaşımlarında bulunabilmekte ve farklı yollarla kendini ifade etme olanağına sahip olmaktadır. Son zamanlarda blogların kullanılması ile ilgili birçok yeni terim kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin; blog tutan kişiye "blog yazarı" (blogger), bir bloğu güncelleme ve bağlantı ekleme işlemine "blog tutma" (blogging) denilmektedir. Blog kullanıcılarını okuyucular ve yazarlar olarak ikiye ayırdığımızda, okuyucular için web sayfası okumak ile blog okumak arasında fark yoktur. Ancak, web sitesi yazarlığı HTML bilgisi ve özel yazılım gerektiği için, blog yazarlığı bunlara gerek duymadan yapılan bir yazarlık sistemi olarak adlandırılabilir (Altun, 2005).

Yabancı dil öğretiminde bloglar oldukça sık kullanılan Web 2.0 araçlarıdır. Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine ve yaratıcı olmalarına olanak verdikleri için özellikle yazma becerisinin öğretiminde oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında, bloglar yabancı dil öğrencileri için otantik materyallere en iyi örnekler olarak kabul edilebilir.

Hedef dilde hazırlanmış olan blogları takip eden ve etkileşimde bulunan yabancı dil öğrencileri, otantik materyallerle karşılaşp hedef dilin çeşitli kullanım örneklerini görebilir ve böylelikle okuma becerilerini geliştirmiş olurlar. Pinkman'ın (2005) vurguladığı gibi bloglar öğrenciler için yalnızca otantik okuma metinleri ya da yazma alıştırmaları yapabilecekleri bir platform değil hedef dilde okuma ve yazma becerilerini öğrenmek için güdülenmelerine yardımcı olan web siteleridir. Blogların yabancı dil öğretiminde kullanılmasının yararlarını Daşkın (2017) farklı kaynaklardan edindiği bilgilerle aşağıdaki gibi özetlemiştir:

- Otantik materyaller sağlayarak gerçek yaşam benzeri iletişim ortamları yaratırlar,
- Okuma becerilerini destekleyerek öğrenmeye güdülerler,
- Hiper bağlar yoluyla öğrencileri diğer yararlı kaynaklara yönlendirirler,
- Öğrenciler için kendilerini rahatça ifade edebilecekleri ortamlar sağlarlar,
- Yaratıcılığı, kritik düşünmeyi ve risk almayı desteklerler,
- Birçok okuyucuya hitap ettiği için öğrencilerin hedef dili çok yönlü bir şekilde kullanmalarına olanak verirler,
- Öğrencilere etkileşimde bulunabilecekleri ve iş birliği yapabilecekleri bir öğrenme ortamı sağlarlar,
- Öğrenen özerkliğinin gelişmesine katkıda bulunurlar,
- Çok yönlü ve çok dilli olarak dizayn edildikleri için öğrencilerin dil yetisini geliştirirler,
- Öğrencilerin dünyanın birçok yerindeki öğrencilerle iletişim kurmasına ve etkileşimde bulunmasını sağlarlar (s. 65).

Yukarıda bahsedilen olanaklar yabancı bir dilin öğretiminde oldukça önemlidir ve bilişim teknolojilerinin böylesine geliştiği ve yaygınlaştığı bir dönemde öğretim ortamlarında blogların kullanılması oldukça faydalı olacaktır.

Bloglar öğretim sürecinde iki farklı şekilde kullanılabilir. Öğreticiler kendi bloglarını hazırlayabilir ve dünyanın farklı yerlerindeki öğretici ve akademisyenlerle iletişim kurarak bilgi paylaşımında bulunabilirler. Diğer bir yöntem ise öğrencilerin kendi bloglarını hazırlamalarıdır. Öğrenciler hazırladıkları bloglarda bilgi, duygu, beceri, ve düşüncelerini yansıtabilirler. Bu araçlar sayesinde dersler farklı içeriklerle zenginleşmektedir. Ayrıca öğrenciler, blogları gelişim süreçlerini göstermek ve bilgilerini birleştirmek amacıyla elektronik kişisel gelişim dosyası oluşturmak için kullanabilmektedir. Öğrencilerin ve öğreticilerin blog kullanmaları sayesinde derslerin içeriğiyle ilgili bilgi paylaşımı yapılabilir. Buna ek olarak, öğretici ve diğer öğrencilerle tartışma, proje hazırlamada iş birliği sağlamak için kullanılabilirler. Bununla birlikte, kaynak, işbirliği, haber ve bilgi amaçlı kullanımları mümkündür (Weller, Pegler ve Mason, 2005).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi amacıyla hazırlanmış ve sıklıkla kullanılan fazla blog olmamasına karşın aşağıdaki bloglar bu alanda göze çarpmaktadır. Bu blogların

dışında bazı Türkçe Öğretim Merkezlerinin web sitelerinden yönlendirilen bloglar, öğretici ve öğrenciler tarafından öğretim sürecinde hazırlanan bloglar ve akademik çalışmalar için hazırlanan ve etkinliği kanıtlanmış bloglar bulunmaktadır.

1. <https://www.gurkanbilgisu.com/> Türkçe öğretmeni olan ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışan Gürkan Bilgisu tarafından hazırlanan blogda bu alanda hem öğrencilerin hem de öğrencilerin faydalanabileceği birçok materyal bulunmaktadır. Bunların yanında yazarın kendi deneyimlerini meslektaşlarıyla paylaşmak amacıyla yazdığı birçok yazı ve her hafta güncellediği Türkçe öğretimi kaynak kütüphanesi bulunmaktadır.
2. <https://yabancilaraturkceogretim.blogspot.com/> daha önce bahsedilen aynı adlı siteye yönlendirme yapan ve çeşitli materyalleri paylaşan bu blogda okuyucuların da katkı sağlamalarına olanak tanınmaktadır.

Vikiler

Vikiler günümüzde her alanda sıklıkla kullanılan web uygulamalarıdır. Viki kelimesi havai dilindeki “acele etmek” kelimesinden gelmektedir. Bu kavram ilk defa 1995 yılında Ward Cunningham tarafından ortaya atılmıştır. Cunningham, bir tarayıcı tarafından kolayca düzeltilebilen geliştirdiği bilgi tabanına “WikiWikiWeb” adını vermiştir (Henderson, 2009, s. 122). Genel anlamda vikiler, işbirlikçi çalışmalar ile belirli konular üzerinde bilgilerin düzenlenip yayınlayabildiği web ortamlarıdır. Başka bir deyişle vikiler, herkesin istediği düzenlemeleri yapabildiği bir sözlük, ansiklopedi veya veri tabanına benzeyen web siteleridir. Bu web sitelerinde ziyaretçiler herhangi bir sözcüğün tanımını yapabilir ve daha önce tanımlanan sözcüklere yeni yorumlar ekleyebilirler. Tüm bunlar sistem tarafından birbirine bağlanır ve dolayısıyla her sayfa birçok sayfaya açılabilir (Altun, 2005). Horzum (2010) vikileri “çok yazar tarafından oluşturulabilen ve düzenlenebilen internet ortamındaki yazı alanları” olarak tanımlamaktadır (s. 608). Vikiler bilgi gerektirmeden rahatlıkla kullanılabilir. Böyle bir sistemde; vikilere kayıtlı olan her kullanıcı, platformda sunulan bilgilere müdahale edilebilmekte ve kullanıcıların tüm katkılarıyla, bu etkileşimli çalışmanın bir ürünü olan web sayfaları oluşturulmaktadır. Vikilerin sık ve yaygın kullanılmalarında en büyük pay, Wikipedia adındaki “Özgür Ansiklopedi” uygulamasındadır (Ferret, 2006). Şimdiye kadar vikilerin eğitim ortamlarında kullanılması konusunda yapılan araştırmalarda (Elgort, Smith ve Toland, 2008; Su ve Beaumont, 2008) vikilerin iş birlikçi eğitim aracı olarak kullanıldıkları öğrenme ortamlarında öğrencilerin diğer kullanıcılar olan arkadaşlarıyla etkili bir etkileşim kurabildikleri, geri bildirimleri çok hızlı alabildikleri, birbirlerini cesaretlendirdikleri ve birbirlerinden yeni bilgiler öğrendikleri görülmüştür. Bunun yanında vikiler genel olarak bilgi depolama amacıyla kullanılabilir. Kullanılan kişisel sayfalar ve tartışma alanları öğrenme deneyimini insanıllaştırır ve öğrenciler arasında sosyal etkileşimi sağlamaya destek olur. Ayrıca iş birliği, bilgi oluşturma, arşivleme ve öğrenci etkileşimi için etkili, esnek, kullanıcı dostu ve maliyeti uygun ara yüzler sağlamaktadırlar (Horzum, 2010). Tüm bunlar da yabancı dil öğretimi için vikilerin neden çok tercih edildiğini göstermektedir.

Bloglar ile vikiler arasında birtakım farklar vardır. Bloglarda tek yazar vardır ve bloglar durağan ve doğrusal yapılandırmalar için kullanılmaktadır. Vikiler ise iş birlikli yazarlık, dinamik içerik, doğrusal olmayan ve çok sayfalı yapılandırmalara sahiptir (West ve West, 2009). Böylelikle vikilerin iş birlikçi öğrenme için bloglardan daha etkili olduğu söylenebilir. Ancak 29 Nisan 2017-15 Ocak 2020 tarihleri arasında Türkiye’de Wikipedia’ya erişim engellenmiştir. Bu sebeple şu anda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için Wikipedia aktif olarak kullanılsa da gün geçtikçe kullanılacağını tahmin etmek zor olmamaktadır.

Video Paylaşım Siteleri

Video paylaşım siteleri, kullanıcıların istedikleri herhangi bir konuda istedikleri videoları yayınlamalarına ve paylaşmalarına fırsat veren sitelerdir. Bu sitelerde her türlü video formatındaki içeriğin paylaşılması ve yayınlanması mümkündür. Birçok farklı amaca yönelik farklı video paylaşım siteleri bulunmaktadır. Bunlardan en çok kullanılanlar; YouTube ve Google Video’dur (Horzum, 2010). Her alanda kullanılabilen bu siteler eğitim alanında da sıklıkla kullanılmaktadır. Öğreticiler, bu siteleri kullanarak görsel ve işitsel öğeler içeren videolar paylaşmakta ve öğretim sürecine katkı sağlayabilmektedirler. Diğer kullanıcılar tarafından videolara yorum yapılabilen oluşu etkileşimi desteklemektedir. Günümüzde Teacher Tube gibi sadece eğitsel amaçlı kullanılan siteler bulunmaktadır. Ancak Youtube, video paylaşım siteleri arasında en sık kullanılan ve eğitsel amaçlı bölümleri de olan bir sitedir. Günümüzde çok farklı amaçlarla kullanılan Youtube sitesinde birçok farklı konuda olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda da birçok video serisi bulunmaktadır. Bu videolardan bazıları kurumsal olarak hazırlanmış, bazıları ise bireysel olarak hazırlanmıştır. Bu alanda yayınlanan başlıca video serilerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı - 3 dakikada Türkçe (https://www.youtube.com/channel/UCWfjXGs64xNZVjoSp_YimZQ)
- LEARNTURKISHCHANNELNEW (https://www.youtube.com/channel/UCjZvds-9RPO_czEp8rgy9fQ)
- Mohd Mele - (<https://www.youtube.com/watch?v=JCDE0I2ZY0U>)
- XOOMdotWS - (<https://www.youtube.com/watch?v=xROhPVgir8E>)
- TurkishCuisineTV - (<https://www.youtube.com/watch?v=PNysCp0Y6Ec>)
- OnlineTurkishLessons - (<https://www.youtube.com/watch?v=0CwQt0zXxU0>)
- Amir Ordabayev - (<https://www.youtube.com/watch?v=-lr7Q8YkPkI>)
- Önder Çangal- (<https://www.youtube.com/channel/UCIE4R8Qw43WUCiuNtVeKEA>)

Podcastler (Oynatıcı Yayın Abonelikleri)

Podcast kelimesi İngilizcede bulunan iki kelimenin birleştirilmesinden gelmektedir. “ipod” kelimesinden “pod”, “broadcast” kelimesinden “cast” in birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Podcast, web üzerinden seslerin yayınlanmasına olanak sağlayan bir uygulamadır. “Oynatıcı yayın abonelikleri” olarak da adlandırılmaktadırlar. Yabancı dil

öğretiminde podcastler iki farklı şekilde kullanılmaktadır. Öğrenciler başkaları tarafından hazırlanan podcastleri dinleyebilir ya da kendi podcastlerini üretebilirler (Rozgiene, Medvedeva ve Straková, 2008). Erben ve Sarieva'ya (2008) göre "taşınabilir olmaları, podcastler yoluyla öğrenmenin en ayırt edici özelliğidir" çünkü öğrenciler akıllı telefonlara yüklenebilen podcastleri arzu ettikleri her yerde dinleyebilir ya da izleyebilirler. Bu özelliğinden dolayı podcastler sınıf ortamı dışında hedef dildeki konuşma becerilerinin pratik edilmesine olanak sağlar. Üretilmesi, düzeltmeler yapılabilmesi, yayınlanması ve dinlenmesi kolay olduğundan dolayı yabancı dil öğrenenler için oldukça kullanışlıdır. Podcastler hem ses hem de görüntü yayını yapabildikleri için sesli materyallerle daha kolay öğrenen öğrencilerin tercih edilebilecekleri şekilde bir içerik sunumu sağlar. Ayrıca podcastler sözlü sunumlara göre de birçok açıdan daha ekonomiktir. Ancak etkileşim amacıyla kullanılamamaktadırlar. Bu sebeple, daha önce kullanılmış materyalleri sınıf dışında tekrarlama amacıyla kullanmak için oldukça elverişli oldukları söylenebilir (Horzum, 2010). Podcastlerde genellikle 3-5 dakikalık mini kayıtlar sunulmaktadır. Yabancı dil öğretiminde ders öncesi hazırlık yapma, bir konu hakkında kaynak sahibi olma ve kaçırılan derslerin konularını telafi etme gibi amaçlarla kullanılabilirler. Ayrıca taşınabilir çoklu ortam aygıtlarıyla çalıştırılabilirlerinden dolayı eğitimin sınıf dışına taşınmasında oldukça kolaylık sağlamaktadırlar (Karaman, Yıldırım ve Kaban, 2008). Bu özellikler sebebiyle podcastler yabancı dil öğretiminde kullanıma oldukça uygundur.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de podcastler yaygın olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerin ve öğreticilerin yayınladığı podcastlerin yanı sıra bazı kurumlar tarafından hazırlanan podcastler bulunmaktadır. Türkçenin yabancı dil öğretiminde kullanılacak podcastleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Turkish Language Institute's podcast
- Learn Turkish with TurkishClass101
- Learn Turkish podcasts
- Fluent in Turkish

Sosyal Paylaşım Ağları

Sosyal paylaşım ağları, günlük yaşamda en çok kullanılan Web 2.0 uygulamalarıdır. Bu uygulamalar içinde en sık kullanılanları Facebook, Google +, Twitter, Myspace, Instagram, LinkedIn ve Edmodo olarak kabul edilebilir. Bilişim teknolojilerinin getirdiği olanaklarla bireyler artık bilgi ve deneyim paylaşma, etkileşimde bulunma, iş birliği yapma, iletişim kurma konularında sosyal paylaşım ağlarından faydalanmaktadırlar. Bu ağların asıl amacı, kullanıcılar arasında sosyal etkileşim sağlamaktır. Günlük yaşamda öğrencilerin çoğunun bu ağları kullanmakta olduğu ve bundan keyif aldıkları düşünüldüğünde öğretim sürecine bu ağların dâhil edilmesinin öğrencileri öğrenmeye motive edeceğini tahmin etmek zor olmayacaktır. Sosyal paylaşım ağları günlük yaşamda olduğu gibi eğitim alanında da iletişim, etkileşim ve iş birliği aracı olarak kullanılabilir. Bu ağlar sayesinde öğretici ve öğrenciler sadece sınıf ortamında değil sınıf dışında da iletişim,

etkileşim ve iş birliğinde bulunabilecekler ve bu da sosyal etkileşime olanak vereceği için daha anlamlı ve kalıcı bir öğrenme meydana getirecektir. Sosyal paylaşım ağlarında öğrenciler hazırladıkları içerikleri, resim, ses ve videoları paylaşabilir, istediklerinde gerekli değişiklikleri yapabilir, yayınlanan içeriklere yorum yapabilir, bir konu hakkında tartışmaya katılabilir ve hatta oyunlar oynayabilirler. Öğreticiler ise bu ağlar yoluyla sınıf içinde ve dışında öğrenci grupları oluşturabilir, öğrencileriyle iletişim kurabilir hatta ödevler verebilirler. Ayrıca öğretmenler kendi kişisel ve mesleki gelişimleri için dünyanın dört bir yanındaki meslektaşlarıyla bilgi alışverişinde bulunabilir, meslekleri ile ilgili son gelişmeleri takip edebilir ve farklı bakış açılarını görebilirler. Tüm bunların yabancı dil öğretimi süreci üzerinde oldukça olumlu etkileri olduğu bilinmektedir.

Sosyal paylaşım ağlarında kullanılan bir uygulama olan *etiketleme* (tagging) konusu son zamanlarda oldukça yaygındır. Etiketleme, web üzerindeki birçok bilginin organizasyonu için bir yöntem olarak geliştirilmiştir. Etiketleme anahtar kelimeler ile yapılır (Deans, 2008, s. 123). Kullanıcılar bir konu hakkında erişmek istediği içeriklere “#” simgesini ve hemen ardından bu anahtar kelimeleri girerek birçok farklı kaynaktan kolayca ulaşabilmektedirler. Bu da oldukça etkili bir kullanım kolaylığı sağlamaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında öğrenci ve öğretmenler tarafından sosyal paylaşım ağları sıklıkla kullanılmaktadır. Bu alanda çalışmalar yapan akademisyenler tarafından hazırlanan Facebook sayfaları, öğretim sürecindeki öğretmenler ve öğrenciler tarafından oluşturulan Edmodo sanal sınıfları, çeşitli twitter hesapları başlıca kullanılan sosyal paylaşım ağlarıdır.

Anlık Mesajlaşma

Anlık mesajlaşma, iki veya daha fazla kişinin eş zamanlı olarak iş birliği ve iletişimini sağlayan araçlar olarak kabul edilmektedir. Bu araçlarla gerçekleştirilen iş birliği veya iletişim sadece yazılı olarak değil sesli veya video mesajı yoluyla da gerçekleştirilebilir. Hatta anlık mesajlaşma araçlarıyla artık dosya paylaşımı ve ek materyal gönderimi de mümkündür. Sohbet, internet telefonu ve video konferans araçları anlık mesajlaşma kategorisinde bulunan ücretsiz Web 2.0 araçlarıdır. Google Talk, Yahoo Messenger, Skype ve WhatsApp en çok kullanılan anlık mesajlaşma araçları olarak belirtilebilir (Horzum, 2010). Teten ve Allen (2005) anlık mesajlaşmanın beş temel özelliğinden bahsetmektedirler. Bunlar:

- Karşıdaki kişinin orada olmasını garanti etmesi,
- Çok görevlilik özelliğine sahip olması,
- Yazılı kayıtların bulunması,
- Düşük maliyetli olması,
- Araştırılabilir olmasıdır (aktaran Horzum, 2010).

Bahsedilen bu özellikler dikkate alındığında yabancı dil öğretiminde anlık mesajlaşmanın etkili bir şekilde kullanılacağı sonucuna varılabilir. Öncelikle bir ya da birden fazla kişiyle iletişim kurulabiliyor olması iş birliğini desteklemektedir. Sanal ortamda iletişim

ve etkileşim kurulabilmesinden dolayı ise yüz yüze kendini ifade etmekte sıkıntı yaşayan bireyler için oldukça yararlı olmaktadır.

6. UZAKTAN EĞİTİM YOLUYLA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Günümüzde uydu, televizyon, radyo, bilgisayar, internet ve diğer bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler eğitimin yapısını ve biçimini oldukça etkilemektedir. Bu teknolojiler sayesinde artık eğitimciler, yeni eğitim programları, öğrenme ve öğretme modelleri geliştirmeye çalışmaktadır. Öğrenme etkinliklerindeki eğilim de öğretici ve öğrencinin farklı mekânlarda bulunduğu, hangi dilin konuşulduğu önemli olmaksızın iletişimin bilişim teknolojileri ile sağlandığı eğitim ortamları yönündedir. Bilişim teknolojilerini kullanan öğretmenler, “küresel eğitim” adı verilen uygulamaların eğitim sürecinde kullanılması gerektiğini belirtmektedirler. Uzaktan eğitim, küresel eğitim imkânı sunan en önemli modellerden birisidir. Uzaktan eğitimin ilk uygulaması 1728 yılında posta ile yapılmıştır. Ancak, günümüzde gelişen bilişim teknolojileri sayesinde uzaktan eğitim artık daha nitelikli, telekonferans ve internet uygulamaları biçiminde yapılmaktadır. Birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta bulunan öğretici ve öğrenciler uzaktan eğitim uygulamaları sayesinde, birbirleriyle görüntülü ve sesli olarak etkili bir iletişim kurabilmektedirler. Ayrıca, öğrenciler kendilerini psikolojik ve fizyolojik olarak hazır hissettiklerinde duvarlar ötesi eğitim anlayışıyla öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirme olanağına sahip olabilmektedir. (Hamutoğlu, Horzum ve Okur, 2016; İşman, 2011). Uzaktan eğitim ile oluşturulan sanal sınıflarda artık öğretim birçok farklı ortamda sağlanabilmektedir. Öğrenme sürecinin en önemli parçalarından biri olan etkileşim ise farklı teknolojiler ile desteklenebilmektedir. Bu noktada öncelikle uzaktan eğitimin tam olarak ne olduğu konusunu vurgulamak gerekir. Uzaktan eğitim, Yang (2008) tarafından bilişim teknolojilerinden faydalanmak suretiyle “esnek eğitim fırsatlarına giriş için bir yol” (s. 586) şeklinde tanımlanmaktadır. Uzaktan öğrenme ya da uzaktan eğitim, öğrencilerin ve öğretmenlerin, eş zamanlı ve/veya eş zamanlı olmayan iletişim kurabildikleri öğretim sistemi, teknoloji ve pedagoji ile ilgilenen eğitim alanıdır (Al-Arimi, 2014). Yalın (2003) ise uzaktan eğitimi “fiziksel olarak ayrı mekânlarda olan öğretmen ve öğrencilerin, teknoloji (TV, video, bilgisayar, yazılı materyaller vb.) yoluyla etkileşimde (öğretme ve öğrenme etkinliğini gerçekleştirdikleri) buldukları bir sistem” (s. 202) olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlardan hareketle uzaktan eğitimin en belirgin özelliğinin öğretici ve öğrencilerin aynı fiziksel ortamda bulunmaması ve aralarındaki etkileşimin farklı teknolojiler ile sağlanıyor olması olduğu sonucuna varılmaktadır. Hamutoğlu ve diğerlerinin (2016) de belirttiği gibi:

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler öğrenen profillerinin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde; bu uzaklıkların azalması ve farklı dillerin dünya üzerindeki etkileşimini arttırması yönünde ilerlemektedir. Bu durum eğitim-öğretim ortamlarını duvarlar ötesine taşımaktadır. Geleneksel sınıf anlayışının duvarları her geçen gün bir tuğla kaybetmektedir. Bunun yerini bilgi ve iletişim teknolojilerindeki kablosuz iletişim, bağımsız öğrenme, kendi istediği zaman öğrenme vb. kavramlar doldurmaktadır (s. 18).

Bu konuda uzaktan eğitimin ne ölçüde katkı sağlayabileceğini tahmin etmek zor olmayacaktır. Yer ve zaman kısıtlaması olmaması, eğitimlerin eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan şekillerde alınabilmesi, sürekli eğitim olanağı sağlamaları, modüler yapılarından dolayı bireylerin bireysel ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri, etkileşimli bir eğitime olanak sağlayabilmeleri, kolay güncellenebilen ölçme ve değerlendirme araçları sunabilmeleri, geniş kitlelere ulaşma olanağı sunmaları ve bu sayede işgücünün verimli kullanılabilmesine olanak sağlamaları (Seferoğlu, 2007) uzaktan eğitimin en önemli özelliklerindedir. Tüm bu özelliklerinden dolayı, son zamanlarda uzaktan eğitim birçok kurum tarafından tercih edilen bir eğitim modeli olarak öne çıkmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde uzaktan eğitim modeli farklı kurumlar tarafından farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Yalın (2003) uzaktan eğitimin kullanım amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Daha geniş kitlelere eğitim hizmeti götürmek,
- Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği sağlamak,
- Farklı mekânlardaki uzmanlardan yararlanmak,
- İlgileri, yetenekleri, yaşları, işleri ve coğrafi koşullar nedeniyle okula gelemeyen öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak,
- Her bireye bir ölçüde dilediği hız ve yöntemle öğrenme imkânı sağlayarak geleneksel eğitimin sınırlıklarını gidermek (s. 202).

Her kurumun farklı ihtiyaçları vardır, yukarıdaki amaçlar doğrultusunda kurumlar uzaktan eğitim modelini ihtiyaçlarına göre kullanıp kullanmama konusunda değerlendirme yapabilirler.

Uzaktan eğitim modelinin, öğrenci özerkliğinin çok önemli bir paya sahip olduğu yabancı dil öğretiminde kullanılmasının birçok faydası bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin, günümüzde gitgide artan bir öneme sahip olan küreselleşme olgusuna olan katkıları en önemli faydalarından biri olarak kabul edilebilir. Bunun yanında Halis (2002) uzaktan eğitimin sağladığı faydaları aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Mekân ve zaman kavramlarındaki problemleri ortadan kaldırır,
- Eğitim sürecini demokratikleştirir,
- Hayat boyu eğitim sağlar,
- Bireysel öğretim yoluyla, kendi kendine öğrenme gerçekleşir,
- Öğrenmede özel yetenekler gelişir,
- Kendi kendine öğrenme neticesinde kişinin kendisine olan öz güveni gelişir,
- Öğrenciyi belirli ölçüde motive eder, öğrenmede süreklilik ve hareketlilik sağlar,
- Basın-yayın, iletişim araçları ve yüz yüze eğitimle üç boyutlu bütünleşme sağlanmaktadır,
- Eğitim bilgi teknolojilerine dayalı olarak devam ettirilir,

- Eğitim isteğini arttırarak, sınırsız ve süresiz eğitim motivasyonu sağlar,
- Standartlaşmış eğitim ve öğretim imkânı sağlar,
- Esnek ve objektif ölçme-değerlendirme sağlar,
- Eğitimcinin eğitimi de gerçekleşmiş olur. Uzaktan eğitim alanında uzmanlaşmış eğitimci sayısının az olması nedeniyle bu eğitimciden daha çok kişi faydalanır. Konuya ilgi duyanlara ışık tutar,
- Öğrenim maliyeti azalır. Geleneksel yöntemlere göre daha düşüktür, seyahat, barınma vb. masraflar yoktur,
- Öğretimsel tutarlılık gösterir. Ortamdan, öğrenciden, öğreticiden ve diğer çevre şartlarından bağımsız tutarlılık gösterir,
- İlginin artmasını sağlar. Bireysel katılım, karşılıklı etkileşim ve başarının artması eğitime olan ilgiyi arttırır (s. 168-169).

Bunlara ek olarak, Demirel, Seferoğlu ve Yağcı (2003) uzaktan eğitim sayesinde işgücünün daha verimli kullanılabildiğini belirtmektedir. Çalışan bireyler kurumlarından ayrılmadan istedikleri eğitimi alabilmekte, böylelikle bilgi ve becerilerini arttırarak kurumlarında daha verimli çalışma olanakları bulabilmektedirler. Yukarıda bahsedilen tüm faydalar neticesinde uzaktan eğitimin yabancı dil öğretimine olan katkıları yadsınamaz. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken konu, öğreticilerin sürece sağladığı katkıdır; çünkü günümüz uzaktan eğitim ortamlarında iletişim kanallarını bilişim teknolojileri oluşturur ve öğretici-öğrenci etkileşimi çok önemlidir. Bu sebeple öğreticiler çok önemli bir göreve sahiptir. Bilgi toplumunda öğreticinin rolü, hedef bilgileri öğrenciye aktaran değil öğrenme fırsatları oluşturan, öğrenme-öğretme sürecini örgütleyen, öğrenmeye danışmanlık yapan, öğrenme sürecinde paydaş, öğrenciyle bilgi kaynakları arasında bir nevi arabulucu olmaktır. Uzaktan eğitim ortamlarında öğrenciler, öğreticiler ve çoklu ortam uygulamalarını içeren materyaller gibi birçok bileşen bulunmaktadır. Bu yüzden öğreticilerin farklı mekânlardaki öğrencileri alıp herkese eşit mesafede oluşturdukları uzaktan eğitim ortamlarına getirmeleri ciddi uzmanlık ve sorumluluk gerektiren bir durumdur (Gülbahar, 2012).

Türkçenin uzaktan yabancı dil olarak öğretilmesi ile ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Anadolu Üniversitesi Türkçe Sertifika Programı yapılan ilk çalışmalardan biridir. Anadolu Üniversitesi'nin birçok fakültesinin katılımı ile çalışmalarına 2006 yılında başlanan program bir proje olarak yürütülmektedir. Çeşitli birimlerden gelen malzemeler Bilgisayar Destekli Eğitim Birimi tarafından toplanarak e-öğrenme malzemesine dönüştürülmekte ve internet ortamında sunulmaktadır (Yücer, 2011). Ancak, son dönemde bu projenin yerine Anadolu Üniversitesi "Ana-dil Türkçe" programı ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkı sağlamaktadır. Ana-dil Türkçe programına <https://turkce.anadolu.edu.tr/> sayfasından ulaşılabilmektedir. Kısa bir kayıt işleminin ardından ücretsiz olarak kullanılabilen programda A1, A2 ve B1 düzeyinde Türkçe eğitimi verilmektedir. A1 düzeyinde yedi ünite, A2 düzeyinde beş ünite, B1 düzeyinde ise sekiz ünite bulunmaktadır. Her ünite öncelikle "eDers" başlığı altında Diller için Avrupa Ortak

Öneriler Çerçevesi'ne uygun olarak gerçek hayattan konular ile tematik bir yaklaşımla hazırlanan, animasyon videolar ve etkileşimli uygulamalar ile renklendirilen modül etkinlikleri bulunmaktadır. "Video dersler" başlıklı bölümde hocalar tarafından özellikle dil bilgisi kurallarının anlatıldığı, farklı dillerdeki alt yazılarla desteklenebilen ders anlatım videoları vardır. "Ses dosyaları ve metinler" kısmında ise eDerslerde öğretilenlerin pekiştirildiği, dinleme, anlama, okuma ve anlama becerilerini geliştirmek için kısa içeriklerle, her zaman her yerden kolayca erişebilen eğlenceli diyaloglar bulunmaktadır. "Oyun" bölümlerinde ünitenin pekiştirilmesi amacıyla hazırlanmış farklı oyun uygulamaları, dil öğrenmeyi eğlenceli hâle getirerek motivasyonu arttırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, ünite içindeki tamamlanan bölümlerden puan kazanılıp seviye atlanabilmekte, bu da kullanıcıları çalışmaya devam etmeleri konusunda güdülemektedir. Her ünitenin öğrenme çıktıları ayrı bir bölümde hazır bulunmakta olup kullanıcılar ünite hedefleri konusunda bilgilendirilmektedir. Bu program, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyenler için oldukça faydalı bir program olarak göze çarpmaktadır. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde bulunan diğer seviyelerle de (B2,C1,C2) hazırlandığı takdirde alana çok büyük katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Yabancı dil olarak Türkçeyi uzaktan öğretmeye yönelik hazırlanan diğer bir program ise Yunus Emre Enstitüsü tarafından yürütülen, <https://turkce.yee.org.tr/tr> web sitesinden ulaşılabilen "Uzaktan Türkçe Öğretim Portalı"dır. Bu programda Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde bulunan tüm seviyeler mevcuttur. 31 Aralık 2020 tarihine kadar ücretsiz olarak kullanılacak program mobil aygıtlara uyumlu bir şekilde hazırlanmıştır. Okuma, dinleme, yazma ve konuşma gibi farklı dil becerilerini geliştirmeye yönelik altmış üç farklı öğretim etkinliği barındıran program, eğlenerek Türkçe öğrenmeye imkân sunmaktadır. Her bir modülde ön hazırlık, kelime, okuma, dinleme, yazma, konuşma ve değerlendirme etkinlik grupları bulunmaktadır. Etkinlik gruplarının yanında birçok modülde dil bilgisi, video ve serbest bölge etkinlikleri kullanıcılara sunulmaktadır. Dil bilgisine ilgi duyan öğrenciler için modül bazlı, çok dilli dil bilgisi sayfaları hazırlanmıştır. Bu sayede öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca, sadece kelime çalışmaya yönelik "Kelime Öğreniyorum" modülü ile bağımsız olarak kelime öğrenme etkinlikleri yapılabilmektedir. Bunun yanında, bu programda video dersler bulunmaktadır. Kullanıcılar, bu derslerde öğrencilerden sanal sınıflarda çevrim içi eğitim alabilmektedirler. Bu özellik, bu programı diğerlerinden farklı kılan en önemli özellik olarak kabul edilebilir. Ayrıca, kullanıcılar tamamladıkları etkinliklerle puan ve elmas biriktirmekte ve bu elmaslarla istediklerinde sanal marketten alışveriş yapabilmektedir. Kullanıcı sistemde yaptığı etkinliklerden deneyim puanı almakta, böylelikle daha fazla etkinlik yapmaya teşvik edilmektedir. Kullanıcının sistemdeki rütbesi ise aldıkları deneyim puanına göre belirlenmektedir. Tüm bunlar yarışma güdüsünü tetiklemekte ve oyun temelli etkinlikler ile öğrenme motivasyonu önemli ölçüde artmaktadır (Yunus Emre Enstitüsü, 2019).

Şu anda aktif olarak kullanılan bir diğer program Yaşar Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğrenme Merkezi'nin katkılarıyla yürütülen "Türkçe Öğreniyorum" projesidir. Programa <https://turkish.yasar.edu.tr/> adresinden ulaşılabilir. Bu program TÜBİTAK

tarafından desteklenen “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Farklılaştırılmış Uzaktan Öğretimi” projesi kapsamında geliştirilmiştir. Bu projenin hedef kitlesi Türkiye’ye eğitim ve seyahat için gelmek isteyenler ve Türkiye ile iş birliği yapmak isteyen bireylerdir. Bu bireylere temel seviyede ücretsiz Türkçe öğrenme imkanı sunulmaktadır. Projede, yalnızca Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer alan A1 düzeyinde eğitim verilmektedir. İçerikleri, Yunus Emre Enstitüsü ve TÖMER’lerin içerikleri ile uyumlu olarak hazırlanan bu programda elli üç bölüm, , kelime sözlüğü, kurallar sözlüğü, forum ve sanal toplantı uygulaması bulunmaktadır. Her bölümde ders anlatım videosu, konuyu gerçek yaşamla ilişkilendiren drama videosu, dinleme, yazma, telaffuz ve okuma etkinliklerinin yanı sıra oyunlar bulunmaktadır. Ayrıca sistemde İngilizce, Rusça, Arapça ve Fransızca dil desteği de kullanıcılara sunulmuştur (Yaşar Üniversitesi, 2018).

Diğer bir program ise Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından başlatılan ve TÜBİTAK tarafından desteklenen “İnternet Üzerinden Türkçe Öğretim Projesi”dir. Türk dilini ve kültürünü yaymak amacıyla www.distance-turkish.com sitesi 2003 yılında hayata geçirilmiş ve ücretli olarak Türkçe yabancı dil olarak öğretilmiştir. Ancak bu program şu anda kullanılmamaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan “Yabancılar için 3 boyutlu Türkçe Öğretimi platformu (HUSIM)” da bu konuda üstünde çalışılan bir programdır. Bu platformda, öğrenciler uygulamayı bilgisayarlarına kurduktan sonra üç boyutlu bir ortamda kendi karakterlerini yaratarak, sanal kampüste gezinebilmekte, karşılaştıkları diğer karakterler ile açılan konuşma pencereleri yoluyla etkileşimde bulunabilmekte ve ortamda bulunan dersliklere girdiklerinde ders dinleyebilmektedirler. Bunların yanında, ortamda bulunan eğitim binasına gittiklerinde öğrenme kazanımlarını öğrenebilmekte, ölçme ve değerlendirme binasına gittiklerinde ise öğrendiklerini test edebilmektedirler. Ayrıca, sanal kampüste bulunan hayvanat bahçesi ve manav gibi bölümlere giderek kelime bilgilerini geliştirebilmektedirler. Bu programı diğerlerinden ayıran en önemli fark, üç boyutlu olması ve adeta bir bilgisayar oyunu gibi öğrencilerin diledikleri gibi öğrenmelerine şekil verebiliyor olmasıdır. Bu programın yabancıların Türkçe öğrenmelerine katkı sağlayacağı ve onları bu yönde güdüleyeceği oldukça açıktır. Ancak bu programın çalışmaları henüz bitmemiştir ve üzerinde çalışılmaya devam edilmektedir.

Tüm bu programların dışında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek ve öğretmek isteyen kullanıcıları bir araya getiren iTalki, Verbling, AmazingTalker, Preply ve Eureka uygulamarı bulunmaktadır. Bu tür uygulamalar Türkçenin de içinde bulunduğu birçok dili kapsamakta ve öğrenciler ile öğreticileri kendi platformunda buluşturmaktadır. Bu programlar aracılığı ile dünyanın farklı yerinden kullanıcılar birbirleri ile iletişim kurabilmektedirler. Sisteme yükledikleri belgelerle onay alan öğreticilerin kendi belirledikleri ders ücretleri bu platform aracılığıyla öğrencilerden alınıp öğreticilere iletilmektedir.

Görüldüğü üzere internet yoluyla gerek uzaktan eğitim modeli gerek farklı teknolojiler kullanarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında birçok çalışma devam etse de

birtakım eksiklikler bulunmaktadır. Her geçen gün bu alana katkı sağlanmaktadır ancak dünyada pek çok insan tarafından konuşulan bir dil olan Türkçenin öğretimi alanında daha birçok uygulamaya ihtiyaç bulunmaktadır. Mevcut eksiklerin kaynağı öncelikle şimdiye kadar Türkçenin çoğunlukla ana dili olarak öğretimi üzerine odaklanmış olunmasıdır. Bir dilin ana dili olarak öğretimi ile yabancı dil olarak öğretimi arasındaki farkların ortaya konulmasıyla bu alanda çalışmalar giderek hızlanmaktadır. Yücer (2011) internet yoluyla Türkçe öğretiminin sorunları aşağıdaki gibi belirtmiş ve bu konular üzerinde yapılacak çalışmalar ile önemli bir ilerleme kaydedilebileceğini vurgulamıştır:

- Devletin internet yoluyla Türkçe öğretimi konusunda bir politikası yoktur.
- Kapsamlı çalışmalar genel itibariyle üniversite seviyesinde ve proje düzeyinde kalmıştır.
- Farklı yaş gruplarına ve eğitim düzeylerine göre herhangi bir ayırım yapılmamıştır.
- Anadolu Üniversitesi Türkçe Sertifika Programı ve Ankara Üniversitesi Türkçe Öğrenim Merkezi dışında geniş kapsamlı, programlı ve sistemli olarak Türkçe öğreten bir internet sitesi yoktur.
- Çalışmalar Türklere veya yabancılara Türkçe öğretimi olarak ayrılmamıştır. Oysa iki grup için yapılacak uygulamalar, etkinlikler birbirinden farklı olmalıdır.
- Ankara Üniversitesi UTÖM da dâhil olmak üzere bazı internet sitelerinin eğitim dili İngilizcedir.
- Dil öğretiminin aynı zamanda kültür öğretimi olduğu göz önünde bulundurulmamıştır. İncelenen öğrenme içeriklerinde Türk kültürüne ait materyallerin daha çok olması beklenirken, bunların mevcut içerisindeki payının az olduğu belirlenmiştir.
- Profesyonel nitelikli internet sitelerinin tanıtımı yeterince yapılmamaktadır.
- Hemen her sitede rastlanılan seviye tespit sınavlarının belli bir standardı yoktur.
- Birçok internet sitesinde öğrenme içeriği bir noktada kalmış, gelişme gösterememiş, güncelleme yapılmamıştır.
- İnternet sitelerinde kullanılan ürünler Türkçe derslerinde kullanmaya yönelik materyal düzeyinde kalmıştır (s. 139-140).

Yukarıda bahsedilen bazı sorunlar ile ilgili yeni çalışmalar yapılmakta olup bu sorunlar ortadan kaldırılmıştır. Örneğin; son zamanlarda hazırlanan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarının yaş gruplarına göre ayrıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, son zamanlarda ana dili öğretimi ile yabancı dil öğretiminin birbirinden farklı olduğunun bilinci kazanılmış ve çalışmalar o yönde ilerlemiştir. Ayrıca, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının öneminden hareketle, yapılan çalışmalara ve hazırlanan materyallere kültürel öğeler dâhil edilmiş, bu da kültür aktarımı bağlamında önemli gelişmelere yol açmıştır. Tüm bu olumlu gelişmelerin yanında hala giderilemeyen sorunlar vardır. Uzaktan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan projelerin bazıları sonlandırılmış, bazı web sitesi içerikleri herhangi bir gelişme göstermeyerek materyal

düzeyinde kalmıştır. Gittikçe önem kazanan bu alanın sorunlarının giderilmesi ve gelişme kaydedilmesi elbette zaman alacaktır, ancak son yıllarda yapılan çalışmalar olumlu yönde bir gidişatın göstergesidir.

Sonuç olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bilişim teknolojilerini daha etkin bir şekilde kullanmak için öncelikle öğretim hedeflerinin belirlenmesi ve öğrencilerin ihtiyaçlarının göz önüne alınması gerekmektedir. Böylelikle öğretici, hangi uygulamayı ne kadar kullanması gerektiğine karar verebilir. Ayrıca bu uygulamaları öğretim sürecinde daha işlevsel kullanmak için Odabaş'ın (2012) farklı hedeflere göre hangi uygulamanın kullanılması konusunda yaptığı önerilerden bahsetmek yerinde olacaktır. Bu öneriler aşağıda belirtilmektedir:

- Öğrencilerin daha fazla aktif olması isteniyorsa; sosyal ağlar (Facebook, myspace, Twitter),
- Grup çalışması ve iş birliği ön plana çıkarılmak isteniyorsa; vikiler (wikipedia, wikihost, @wiki),
- Öğreticinin daha çok ön planda olması gerekli ve öğrencilerin yönlendirme sonucunda hareket etmeleri isteniyorsa; bloglar (Blogcu, blogger, benimblog, wordpress),
- Dinleme/izleme etkinliklerinin daha fazla ön planda olduğu etkinlikler planlanıyorsa; podcast ya da açık video paylaşım siteleri (Youtube, vidivodo, izlesene; mbirgin podcast),
- Öğrencilere gerçek dünya koşulları içerisinde pratik yaptırmak isteniyorsa sanal dünya programlarının (Google earth, Microsoft virtual earth) tercih edilmesi uygun görülebilir (aktaran Göçmenler, 2015, s. 243-244).

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı dil öğretiminde kullanılan bütün bilişim teknolojileri uygulamaları dikkate alındığında bu uygulamaların yapılandırmacı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmek için imkân yarattığı söylenebilir. Bu uygulamalar yoluyla öğretim, bireysel farklılıkların ön planda olduğu ve öğrencilerin ve öğreticinin etkileşimde bulunup iş birliği yaptığı bir sürece dönüşmektedir. Ayrıca, öğrenme sürecini sınıf dışına çıkararak hem öğrencilerin hem de öğreticilerin küresel olarak bilgi paylaşımında bulunmasına olanak vermektedir.

Bunların yanında özellikle Web 2.0 araçları iş birliği ve yenilikler ile kolektif zekâyı destekleyen uygulamalardır. Kolektif zekâ, öğrenme ve öğretmenin yeni modeli olarak kullanılma eğilimindedir. Bu zekâ, bireylerin farklılaştırma, bütünleştirme, rekabet ve iş birliği gibi yeni mekanizmalar yoluyla geliştirdiği bir yetenektir (CI, 2009; Horzum, 2010). Bu uygulamaların kullanıldığı öğrenme süreçlerinden geçen bireyler hem kendi zekâ türlerinde eğitim alabildikleri için daha etkin bir şekilde öğrenecekler hem de kazandıkları farklı becerilerle hayat boyu öğrenme süreçlerine katkı sağlayacaklardır.

Bilişim teknolojilerinin yabancı dil öğretiminde kullanılmasının belirtilen avantajlarının yanında elbette bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunları a) güvenlik ve gizlilik, b) uygunsuz içerik, c) iletişim eksikliği, d) zaman alıcı olması, e) siber zorbalık ve f) gerçek dışı arkadaşlık olarak sıralamak mümkündür (Griffith ve Liyanage, 2008; Zaidieh, 2012). Ancak, öğretim sürecinde öğreticinin rehberliğinde bu dezavantajların önüne geçmek mümkündür. Öğreticiler ancak bu uygulamalar konusundaki bilgileri ve bu konuda aldıkları eğitimler ile doğru bir şekilde sürece rehberlik edebilmektedirler.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bilişim teknolojilerinden faydalanan uygulamaların sayısı ve çeşitliliği gün geçtikçe artmaktadır. Ancak her geçen gün gelişen teknolojilerle beraber hazırlanan uygulamaların da geliştirilebileceği unutulmamalıdır. Özellikle yurtdışında Türkçenin yabancı dil öğretildiği ortamlarda bu tür uygulamalara ihtiyacın daha fazla olduğu görülmektedir. Hedef dilleri olan Türkçe ile yalnızca sınıf ortamında karşılaşan bireyler, bunun dışında yalnızca bilişim teknolojileri yardımıyla Türkçeyi kullanabilmektedirler. Dolayısıyla özellikle yurtdışında yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkı sağlayabilecek uygulamaların geliştirilmesinin, öğreticilerin bu uygulamalardan daha çok faydalanmasının ve öğrencilerin bu uygulamaları kullanmaları için teşvik edilmelerinin bu alana oldukça katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Kaynaklar

- Al-Arimi, A. M. A. (2014). Distance learning. *Social and Behaviour Sciences*, 152, 82-88.
- Altun, A. (2005). *Eğitimde internet uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyükaşlan, A. (2007, Mayıs). *Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde yeni yöntemler: Bilişim uygulamaları, çözüm önerileri*, I. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumunda sunulan bildiri, Çanakkale.
- Chen, J., Belkada, S. ve Okamoto, T. (2004). How a web-based course facilitates acquisition of English for academic purposes. *Language Learning & Technology*, 8(2), 33-49.
- CI (2009, 12 Temmuz). *Collective intelligence*. Erişim adresi: <http://www.community-intelligence.com>
- Daşkın, Z. (2017). *A study of faculty members' and instructors' awareness, routines and use of web 2.0 tools in foreign language teaching* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Deans, P. C. (2008). *Social software and web 2.0 technology trends*. New York: Information Science Reference.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S. ve Yağcı, E. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Driscoll, M. (1998). *Web – based training*. San Francisco: Jossey-Bass Pfeiffer.
- Durmuş, M. (2019). *Dil öğretiminde öğretici yeterlilikleri ve pedagojik muhakeme becerisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Duru, H. (2013). Yabancı dil Türkçe öğretiminde yazılı, işitsel, görsel araçlar ve dil öğretim ortamları. M. Durmuş. ve A. Okur. (Ed.), *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* (s. 395-412) içinde. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Elgort, I., Smith, A. ve Toland, J. (2008). Is viki an effective platform for group course work. *Australasian Journal of Educational Technology*, 24(2), 195-210.
- Enonbun, O. (2010). Constructivism and web 2.0 in the emerging learning era: A global perspective. *Journal of Strategic Innovation and Sustainability*, 6(4), 16-25.
- Erben, T. ve Sarieva, I. (2008). *CALLing all foreign language teachers: Computer-assisted language learning in the classroom*. Larchmont, NY: Eye on Education, Inc.
- Ferret, L. J. (2006). Vikis and e-learning. P. Berman (Ed.), *E-learning concepts and techniques* (s. 73-74) içinde. Bloomsburg, PA: Bloomsburg Üniversitesi.
- Göçmenler, H. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde materyal geliştirme ve teknoloji kullanımı. A. Sariçoban (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi metodolojisi* (s. 213-255) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Griffith, S. ve Liyanage, L. (2008). An introduction to the potential of social networking sites in education. I. Olney, G. Lefoe, J. Mantei ve J. Herrington (Ed.), *Proceedings of the Second Emerging Technologies Conference* (s. 76-81) içinde. Wollongong: University of Wollongong.
- Grosseck, G. (2009). To use or not to use web 2.0 in higher education? *Social and Behavioral Sciences*, 1, 478-482.
- Gülbahar, Y. (2012). *E-öğrenme* (2. Bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Gün, S. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde web 2.0 sesli ve görüntülü görüşme uygulamalarının (skype) konuşma becerisine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Hamutoğlu, B., Horzum, M. B. ve Okur, A. (2016). Yurt dışındaki Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik hazır bulunuşluklarının (UEYHB) değişimi. A. Okur, B. İnce ve İ. Güleç (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine araştırmalar* (s. 17-26) içinde. Sakarya: Sakarya Üniversitesi TÖMER.
- Henderson, H. (2009). *Encyclopedia of computer science and technology*. New York, NY: Facts on File.
- Horzum, M. B. (2010). Öğretmenlerin web 2.0 araçlarından haberdarlığı, kullanım sıklıkları ve amaçlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 603-634.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karaman, S., Yıldırım, S. ve Kaban, A. (2008). Öğrenme 2.0 yaygınlaşıyor: Web 2.0 uygulamalarının eğitimde kullanımına ilişkin araştırmalar ve sonuçları. M.Akgül, E. Derman, U. Çağlayan ve A. Özgüt (Ed.) *Inet-tr'08 - XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri* (s. 35-40) içinde. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- O'Reilly, T. (2005, 15 Ocak). *Web 2.0: Compact definition?* Erişim adresi: <http://radar.oreilly.com/2005/10/web-20-compact-definition.html>
- Pinkman, K. (2005). Using blogs in the foreign language classroom: Encouraging learner independence. *The Jalt CALL Journal*, 1(1), 12-24.
- Richardson, W. (2006). *Blogs, vikis, podcasts, and other powerful web tools for classrooms*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

- Rozgiene, I., Medvedeva, O. ve Strakova, Z. (2008). *Integrating ICT into language learning and teaching: Guide for tutors*. Wien: Johannes Kepler Universitat Linz.
- Seferoğlu, S. (2007). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Su, F. ve Beaumont, C. (2008, Haziran). *Student perceptions of e-learning with a Viki*. SOLSTICE Conference 2008: E-learning and Learning Environments for the Future sunulan bildiri. Edge Hill University, Ormskirk.
- Şengül, M. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı. A. Kılınc ve A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* (s. 167-188) içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Teten, D. ve Allen, S. (2005). *The virtual handshake: Opening doors and closing deals online*. New York, NY: AMACOM.
- Uzunboylu, H. (2005). The effectiveness of web assisted English language instruction on the achievement and attitude of the students. L. Cantoni ve C. McLoughlin (Ed.), *Proceedings of ED-MEDIA 2004 World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications* (s. 727-733) içinde. Lugano, Switzerland: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Ünsal, H. (2012). Harmanlanmış öğrenmenin başarı ve motivasyona etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-27.
- Walker, A. ve White, G. (2013). *Technology enhanced language learning: Connecting theory and practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Wang, S. ve Vasquez, C. (2012). Web 2.0 and second language learning: What does the research tell us? *CALICO Journal*, 29(3), 412-430.
- Weller, M., Pegler, C. ve Mason, R. (2005). Use of innovative technologies on an e-learning course. *Internet and Higher Education*, 8, 61-71.
- West, J. A. ve West, M. L. (2009). *Using wikis for online collaboration: The power of the read-write web*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Yalın, H. İ. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yang, M. (2008). Rethinking lifelong learning through online distance learning in Chinese educational policies, practices and research. *British Journal of Educational Technology*, 39(4), 583-597.
- Yaşar Üniversitesi, (2018, 19 Mart). *Türkçe Öğreniyorum*. Erişim adresi: <https://turkish.yasar.edu.tr/>
- Yunus Emre Enstitüsü (2019, 15 Ocak). *Türkçe eğitim portalı*. Erişim adresi: <https://turkce.yee.org.tr/tr>
- Yücer, S. (2011). İnternet yoluyla Türkçe öğretimi ve sorunları. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 1, 132-143.
- Zaidieh, A. J. Y. (2012). The use of social networking in education: Challenges and opportunities. *World of Computer Sciences and Information Technology Journal*, 2(1), 18-21.